

NOKUTs utredninger og analyser

Praksis sett fra et administrativt perspektiv

Del av prosjektet Operasjon praksis 2018–2020

Mai 2019

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet har tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning og fagskoleutdanning, samt godkjent høyere utenlandsk utdanning. Med rapportserien "NOKUTs utredninger og analyser" vil vi bidra til økt kunnskap om forhold innenfor høyere utdanning og fagskoleutdanning som har betydning for kvaliteten i studiene og gi økt kunnskap om forhold knyttet til godkjenning av utenlandsk utdanning i Norge. Data til rapportene får NOKUT gjennom våre faste spørreundersøkelser som Studiebarometeret, Underviserundersøkelsen og andre egeninitierte undersøkelser. Informasjon hentes også fra intervjuer, litteraturstudier, registre og portaler. I tillegg bruker vi resultater fra vår evaluerings-, akkrediterings- og godkjenningsevirsomhet.

Vi håper at analysene og resultatene våre kan være nyttige i arbeidet med godkjenning av utenlandsk utdanning og gi ideer og stimulans til lærestedenes arbeid med å kvalitetssikre og videreutvikle utdanningstilbudene.

Tittel:	Praksis sett fra et administrativt perspektiv
Forfatter(e):	Eirin Kristiansen og Kjersti Stabell Wiggen
Dato:	20.05.2019
Rapportnummer:	5-2019
ISSN-nr	1892-1604

Forord

En rekke aktører fremhever økt bruk av praksis som læringsform for å sikre arbeidslivsrelevans. Flere utdanninger og institusjoner som tradisjonelt ikke har hatt praksis ønsker å tilby dette. Gjennom tilsyn, evalueringer, undersøkelser og andre prosjekter som NOKUT og andre har gjennomført, ser vi imidlertid at praksis har mange utfordringer når det gjelder kvalitetssikring og -utvikling.

NOKUT har derfor satt i gang et prosjekt knyttet til praksis som vi kaller «Operasjon praksis». Gjennom prosjektet ønsker vi å bidra til å rette oppmerksomhet mot aktuelle utfordringer og gode praksiser, sammenstille kunnskap om faktorer som er viktige for å lykkes med praksis og skape arenaer der sentrale aktører kan dele erfaringer og kunnskap.

I denne analysen presenterer vi synspunkter og erfaringer fra administrativt ansatte ved høyskoler og universiteter som jobber med administrering av praksis i høyere utdanning. Dette er et ledd i å samle, systematisere og dele et kunnskapsgrunnlag knyttet til praksis.

Ytterligere rapporter fra prosjektet er tilgjengelige på <https://www.nokut.no/operasjon-praksis-2018-2020>.

Sammendrag

Denne delrapporten oppsummerer kartleggingen av synspunkter på praksis fra administrativt ansatte ved studieprogrammer med praksis ved norske universiteter og høyskoler. Informasjonen er samlet inn gjennom fokusgruppeintervjuer. Til sammen er 20 personer intervjuet. Funnene i denne rapporten er ikke representative, men de viser synspunktene og erfaringene til de vi intervjuet. Målet vårt er å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger administrativt ansatte står overfor vedrørende praksis.

Vi fant stor variasjon i de administrative ansattes oppgaver knyttet til praksis, hvordan praksis gjennomføres og hvilke utfordringer de møter på. Det som er vanskelig å få til ett sted, kan være enkelt å få til et annet sted. Dette vitner om mangfoldigheten i praksis. Samtidig trakk de administrativt ansatte frem noen kjerneoppgaver knyttet til praksis: Å ha et nært samarbeid med studenter, faglærere og praksissteder, å tilrettelegge for møteplasser, å sørge for god informasjonsflyt samt å sikre etterfølgelse av regelverk og studenters rettigheter.

Blant informantene våre virker det å være et skille mellom hva som er utfordrende for dem som administrerer praksis i profesjonsfag eller andre fag med obligatorisk praksis og disiplin fag med kort tradisjon for praksis og frivillig praksis. Dette skillet kan vel så gjerne henge sammen med antall studenter. Det er tydelig at det er flere utfordringer knyttet til de studieprogrammene med obligatorisk praksis og hvor svært mange studenter skal ut i praksis samtidig.

En problemstilling som ble løftet frem, er at dersom man øker antall studieplasser, øker også behovet for praksisplasser. Dette mente de det ikke alltid er tatt høyde for. Når det er stort press på å få tak i nok praksisplasser, blir det mindre ressurser tilgjengelig for å jobbe med kvalitet i praksis, i tillegg til at man i større grad er prisgitt de plassene man får. Det kan påvirke kvaliteten i praksis. De som har frivillig praksis stod ikke overfor dette i like stor grad, men de presiserte imidlertid at dersom alle studieprogrammer skal ha tilbud om praksis, kan dette bli en problemstilling også for dem.

Å legge til rette for ulike møteplasser var et viktig aspekt i arbeid med kvalitet: Infomøter, samarbeidsmøter, samlinger, besøke praksisstedet osv. Uansett form opplevde de det som viktig at administrasjonen var tilstede på slike møter og samlinger, både for å kvalitetssikre praksisoppholdet og praksisstedet og for å knytte personlig kontakt. Å skape relasjoner og bygge nettverk er nøkkelord.

Når det gjelder kvalitetssikring av praksis, varierer det både hva som blir kvalitetssikret og hvordan det blir gjort. Det ble trukket frem at det er behov for at studenter har et nøytralt mottakspunkt for tilbakemeldinger, slik at de kan si fra om eventuelle problemer uten at de skal være redde for at det får konsekvenser for vurderingen av praksis. Et annet viktig poeng er at når praksisstedet er sentrale i vurderingen av studentenes praksis, trengs det god kommunikasjon, og det vil være et problem der det er lite oppfølging av praksis fra studiestedet underveis.

Generelt ble det etterlyst kvalitet fremfor kvantitet: Mer ressurser til kvalitetssikring av praksis hvor de administrativt ansatte blir mer involvert. For de som jobbet på studieprogrammer med mange studenter som skulle ut i praksis samtidig, gikk det mye ressurser til tildeling av praksisplass. Administrative systemer som kan automatisere denne prosessen (som Arbeidslivsportalen) vil frigjøre mer ressurser til at administrative kan bidra mer med kvalitetssikring, for eksempel ved at de kan trekkes mer inn i fasene underveis og etter praksis, jobbe tettere med praksisstedene og bidra til oppfølging av studentene og praksisstedene underveis. Det var en stor vilje til dette blant informantene.

Innhold

1	Om Operasjon Praksis	1
2	Metode	1
3	Hva er de administratives rolle?	3
4	Ulike faser av praksis	4
5	Rammer for praksis	4
5.1	Tilgang på praksisplasser.....	4
5.2	Ressurser.....	7
6	Før praksis	7
6.1	Avtaler	7
6.2	Administrering av praksisplasser.....	8
6.2.1	Når studenten finner praksisplassen selv	8
6.2.2	Når UH-institusjonen finner praksisplassene	9
6.2.3	Å rekruttere og ivareta praksisplasser	10
6.3	Forberedelse til praksis	11
6.3.1	Praksis i studieplaner og undervisning.....	11
6.3.2	Praktisk tilrettelegging	12
6.3.3	Kommunikasjon med studenter.....	13
6.3.4	Kommunikasjon med praksissted og veiledere	14
6.4	Krav til veiledningskompetanse	16
7	Underveis i praksis	17
7.1	Kommunikasjon med og mellom studenter.....	17
7.2	Kvalitetssikring underveis	18
7.3	Kommunikasjon med praksisveileder	19
7.4	Vurdering av praksis.....	20
8	Etter praksis	21
8.1	Kvalitetssikring av praksis.....	21
9	Avslutning	22
10	Referanser	23
	Vedlegg 1 - Kartleggingsspørsmål	24
	Vedlegg 2 – Intervjuguide fokusgruppe	25
	Vedlegg 3 – Informasjonsbrev	27

1 Om Operasjon Praksis

En rekke aktører fremhever økt bruk av praksis som læringsform for å sikre arbeidslivsrelevans. Flere utdanninger og institusjoner som tradisjonelt ikke har hatt praksis ønsker å tilby dette. Gjennom tilsyn, evalueringer, undersøkelser og andre prosjekter som NOKUT og andre har gjennomført, ser vi imidlertid at praksis har mange utfordringer når det gjelder kvalitetssikring og -utvikling. Med bakgrunn i dette har NOKUT satt i gang et utviklingsprosjekt knyttet til kvalitet i praksis i norsk høyere utdanning: Operasjon Praksis. Prosjektet startet i 2018 og vil pågå til 2020.

Vi ønsker å bidra til å rette oppmerksomhet mot aktuelle utfordringer og gode praksiser, sammenstille kunnskap om faktorer som er viktige for å lykkes med praksis og skape arenaer der sentrale aktører kan dele erfaringer og kunnskap.

I den første fasen av prosjektet kartlegger vi praksis i universitet- og høyskolesektoren på ulikt vis. En del av prosjektet er å kartlegge følgende sentrale aktørers oppfatning om og erfaring med praksis:

- Studenter
- Undervisere
- Studieprogramledere ved studieprogrammer med praksis
- Administrativt ansatte ved studieprogrammer med praksis
- Arbeidssteder som har tatt imot studenter i praksis
- Policy/ledelse/interesseorganisasjoner/samfunnet for øvrig

Denne delrapporten oppsummerer kartleggingen av synspunkter på praksis fra administrativt ansatte ved studieprogrammer med praksis ved norske universiteter og høyskoler.

2 Metode

Delrapporten tar for seg datainnsamlingen for administrativt ansatte ved universiteter og høyskoler. Vi hadde to samlinger for administrativt ansatte som jobbet ved studieprogrammer hvor praksis er en del av studiet. Til sammen var det 20 deltakere. Målet med samlingene var å få kunnskap om administratives erfaringer når det gjaldt i organisering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av praksis ved ulike institusjoner og studieprogrammer innen høyere utdanning.

Fokusgrupper

Samlingene var delt opp i to deler: En fellesdel med enkelte kartleggingsspørsmål (vedlegg 1), diskusjon og workshop i plenum rundt ulike spørsmål relatert til praksis, mens den andre delen var organisert som fokusgruppeintervju.

Fokusgruppeintervjuer er en godt egnet metode når man ønsker å utforske et felt, kartlegge erfaringer og meninger om feltet man skal undersøke. Samtidig får fokusgrupper mulighet til utveksling av kunnskap mellom deltakerne (Thaagard 2018, Halkier 2010, Nøtnæs 2001). Det sistnevnte var spesielt

viktig for oss da et av målene for samlingen var at den også skulle bidra til erfaringsutveksling og gi inspirasjon til videre arbeid for deltakerne.

Vi ønsket å høre erfaringer og tanker fra et administrativt perspektiv og samle inn kunnskap om hvordan praksis koordineres og gjennomføres på ulike institusjoner og studieprogrammer. Hvilke utfordringer ser de administrativt ansatte ved kvalitetssikring og -utvikling av praksis, og på hvilke måter løser de slike utfordringer på?

Vi hadde en intervjuguide til fokusgruppeintervjuene med temaer vi ønsket å dekke (vedlegg 2), og vi inviterte også til samspill mellom deltakerne i fokusgruppene. Vi hadde en delvis strukturert tilnærming til intervjuguiden (Thaagard, 2018) og kunne endre rekkefølgen på temaene og spørsmålene alt ettersom hvor samtalen ledet oss og hvilke perspektiver deltakerne hadde.

Utvalg

Vi brukte strategisk utvelging til å etablere utvalget av informanter, basert på det vi visste om hvilke studieprogram som hadde praksis og som dermed kunne gi oss den informasjonen vi var ute etter. Ved strategisk utvalg gjør man en systematisk utvelging av personer som har kvalifikasjoner som er strategiske for problemstillingen man ønsker å belyse (Thagaard, 2018).

Et strategisk utvalg innebærer at funnene fra studien ikke er representative for alle som jobber med å administrere praksis. Hensikten med studien er heller ikke å ha generaliserbare funn, men å gi kunnskap som flere kan ha nytte av og som kan ha en overføringsverdi.

Vi ønsket å dekke studieprogrammer som representerte både bredde og variasjon når det gjaldt geografi og utdanningstype. Vi startet med å kartlegge institusjoner og studieprogrammer som har praksis, basert på data fra Studiebarometeret 2017 og DBH. Deretter valgte vi oss ut to geografiske områder i landet for å holde samlingene: Bergen og Oslo. Disse ble valgt ettersom vi visste det var mange aktuelle institusjoner i nærheten.

Deretter gjorde vi et utvalg av studieprogrammer som i sum kunne gi oss en bredde i både fagtype og tradisjon for praksis. Vi ønsket å dekke fag som både hadde lang tradisjon med praksis (både rammeplanstyrte profesjonsutdanninger og andre utdanninger med obligatorisk praksis) og fag som nylig har startet opp med praksis (f.eks. ulike disiplin-fag). Vi ønsket en bredde som kunne være typiske for de forholdene vi studerte.

Størrelsen på utvalget ble valgt ut fra egnet størrelse for fokusgrupper. Vi skulle ha to parallelle fokusgrupper per samling, altså til sammen fire fokusgrupper. Det ideelle var 5–8 deltakere per fokusgruppe.

For å rekruttere deltakerne tok vi først kontakt ved administrativ ledelse ved de instituttene hvor de utvalgte studieprogrammene hadde tilhørighet. Vi sendte e-post med informasjon om prosjektet og ble videre satt i kontakt med den personen som hadde ansvar for administrasjonen av praksis for studieprogrammet. Når kontakt med rette vedkommende var opprettet, sendte vi informasjon om samlingen og et skjema for påmelding. Her var det også informasjon om konfidensialitet og behandling av dataene som skulle samles inn. Ved én av samlingene ba vi om samtykke til opptak av fokusgruppeintervjuet. Se vedlegg 3 for informasjonsbrev.

Dette er en kvalitativ studie hvor kun et lite utvalg av informanter er intervjuet. Det har ikke vært et formål for prosjektet å ha et representativt utvalg for alle som jobber med administrasjon av praksis. Funnene i denne rapporten er derfor ikke representative, men de viser synspunktene til de vi intervjuet. Vi intervjuet administrativt ansatte fra ulike fag og ulike institusjoner. Målsetningen vår er å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger administrativt ansatte står overfor og hvilke erfaringene de har. Det er deres synspunkter som kommer til orde her.

3 Hva er de administratives rolle?

Flere av informantene våre var rent administrativt ansatte, mens noen i tillegg hadde et mer faglig ansvar eller var mer involvert i det faglige ved praksisemnet. Det virker som praksis er et felt hvor skillelinjene mellom administrasjon og faglig linje er uklare, og det varierer hvem som har ansvar for hva når det gjelder de administrative oppgavene. Et eksempel på dette er at flere av de administrativt ansatte hadde et stort ansvar for å finne og drifte praksisplasser, mens andre ikke hadde et slikt ansvar. Flere nevnte at de administrative drifter praksisplassene, mens det er de fagliges ansvar å kvalitetssikre at porteføljen av praksisplasser er tilpasset studiet, men det var ikke entydig.

Et generelt funn i disse intervjuene er at det er stor variasjon i administrative ansattes erfaring med praksis. Det varierer hva oppgavene deres er, hvordan det gjennomføres og hvilke utfordringer de har. Det som er vanskelig å få til ett sted, kan være enkelt å få til et annet sted. Det vitner om mangfoldigheten i praksis. Det vitner også om ulike rammevilkår for gjennomføring av praksis for ulike studietilbud. Dette kan for eksempel være lovverk, antall studenter som skal ut og hvor mye praksis de skal ha, om praksis er obligatorisk, kulturen i praksisfeltet for å ta imot studenter, kravene som stilles til veiledere, om de deler praksissted med andre studietilbud osv. Denne variasjonen i praksis på tvers av fagfelt påvirker hva som blir de administratives ansvar og utfordringer i gjennomføringen av praksis.

Selv om det var stor variasjon i de administratives arbeidsoppgaver, var det likevel tilsynelatende en enighet om noen viktige sentrale administrative funksjoner ved praksis.

Samarbeid og møteplasser

En sentral oppgave er å ha nært samarbeid med de faglig ansvarlige og nær kontakt med praksisstedene. Et element her er å tilrettelegge for møteplasser mellom student, praksissted og studiested. Et godt samarbeid, spesielt med faglig ansatte, ble trukket frem som svært viktig for å sikre kvalitet i praksis. Flere av de administrative trakk frem at samarbeidet med de faglige ved studieprogrammet er noe av det som fungerer godt når det gjelder administrering av praksis. Samarbeidet med praksisstedene er vel så viktig, men kunne ofte være mer utfordrende.

Informasjon

En grunnleggende oppgave er også å sikre informasjonsflyt og sørge for å gi riktig informasjon til riktig tid og på riktig sted. Dette ble pekt på som noe av det viktigste administrasjonen kan bidra med for å sikre god praksis. God informasjonsflyt skaper forutsigbarhet. Det er også viktig at studentene forberedes på praksisperioden, ikke bare faglig, men også rent praktisk. For eksempel når og hvordan

tildeling av praksisplasser skjer, hvor de finner nødvendig informasjon, bo- og reiseforhold, om det er noen skjemaer som skal fylles ut og andre praktiske forhold.

Sikre etterfølgelse av regelverk

En annen oppgave informantene trakk frem som viktig, er deres rolles i å sikre at praksis driftes i henhold til regelverket. Etterfølgelse av regelverk knyttet til praksis krever mer administrering enn andre læringsformer ettersom praksis er mer regulert enn andre former for læring. De så det også som sin rolle å ivareta studentenes rettigheter ved for eksempel tilrettelegging for studenter med spesielle behov.

4 Ulike faser av praksis

Administrering av praksis innebærer mange ulike komponenter, og dette kan kategoriseres og analyseres på ulike måter. I denne rapporten har vi valgt å legge det opp etter det administrative arbeidet som må gjøres i fasene før, under og etter praksis. Det er også en del elementer ved praksis som er mer overordnet og utenfor et administrativt årshjul. Vi omtaler dette som rammer for praksis.

Vi vil i resten av denne rapporten gå nærmere inn på de ulike erfaringene til de administrativt ansatte som jobber med praksis ved universiteter og høyskoler. Først vil vi dra frem synspunkter knyttet til de overordnede rammer for praksis, før vi gjennomgår ulike elementer ved administreringen før, under og etter praksis. Disse fasene er en grovmasket inndeling, og det vil naturligvis være noe overlapp mellom dem. Tilslutt trekker vi frem noen generelle betraktninger som kom frem.

5 Rammer for praksis

Hvilke rammer de administrativt ansatte jobber under er avgjørende for administreringen av praksis. Det finnes mange ulike rammer som legger føringer for praksis. Her tar vi for oss de rammene som kom frem eller ble diskutert i våre samlinger. Dette innebærer tilgang til praksisplasser, opptaksrammer, ressurser, lovverk og avtaler.

5.1 Tilgang på praksisplasser

En gjennomgående problemstilling for praksis er tilgangen på relevante og gode praksisplasser. På mange områder ligger rammene for dette utenfor universitetenes og høyskolenes kontroll. Det henger blant sammen med opptaksrammer, kapasitet i praksisfeltet, lovverk utenfor UH-sektoren og geografi.

Disse aspektene ble først og fremst trukket frem av administrativt ansatte fra de store profesjonsfagene hvor det er obligatorisk praksis. Flere pekte på at det å finne tilstrekkelig antall gode praksisplasser og sikre kontinuitet i disse kan være en stor utfordring. Det ble påpekt at når det er stort press på å få tak i nok praksissteder, er det mindre ressurser tilgjengelig for å jobbe med kvalitet i praksis, i tillegg til at man i større grad ble prisgitt de plassene man fikk tak i.

De som ikke har obligatorisk praksis stod ikke ovenfor dette i like stor grad. For enkelte studieprogrammer med få studenter er ikke problemet å finne nok praksisplasser – i noen tilfeller er det heller snakk om mangel på studenter til alle bedriftene som ønsket praksisstudenter. De presiserte imidlertid at en skalering til alle studieprogrammer skal ha tilbud om praksis kan åpne opp for slike problemer.

En annen utfordring som ble nevnt var at praksisstudenter kan bli sett på som gratis arbeidskraft. Sann sett kan man få en situasjon hvor studentene utkonkurrerer frilansere og nyutdannede som er på jobb jakt.

Spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten

For helse- og sosialfagene ble det presisert at det er et problem at flere oppgaver blir overført til kommunene, men at disse ikke er like forpliktet eller rustet til å ta imot praksisstudenter. Plikten til å ta imot studenter ligger i lovverk som regulerer disse institusjonene, og det ligger utenfor lovgivningen i UH-sektoren. Dette er det derfor vanskelig for universitetene og høyskolene å gjøre noe med (Fetcher m.fl. 2019, Hegerstrøm 2018).

Opptaksrammer

En problemstilling som ble trukket frem var at dersom man øker mengden studenter som får opptak til studietilbud med obligatorisk praksis, øker også behovet for praksisplasser. Det ble nevnt at dette aspektet ikke nødvendigvis blir tatt hensyn til når det fra ledelsen eller fra politisk hold blir vurdert større opptaksrammer. Dette legger et ekstra press på studietilbudene som allerede sliter med å sikre tilfredsstillende praksis.

Mange studietilbud på samme praksisplass

Mange studietilbud fra ulike utdanningsinstitusjoner, spesielt innen helse- og sosialfag, har praksis på samme sted. Det kan gjelde både innen samme utdanningstype, men også flere utdanningstyper som kan ha praksisplass på samme sted. Dette kan by på kapasitetsutfordringer i praksisfeltet. Samtidig kan det være en kilde til læring for eksempel gjennom tverrfaglig samarbeid.

Flere administrative var derfor klare på at det er nyttig med samarbeid på tvers av institusjonene, slik at ikke praksisperiodene for dem som har felles praksissted skal kollidere mer enn nødvendig, og at det kan gi samarbeid der hvor det er hensiktsmessig. Noen har allerede et slikt samarbeid, og det bidrar til mindre konkurranse blant studiestedene og mer ryddighet for praksisstedene. Det blir lettere for praksisstedene og studiestedene å koordinere. De unngår å gå i beina på hverandre ved at alle skal ha praksis på de samme stedene samtidig.

De administrative ønsket flere møteplasser for å kunne inngå slikt samarbeid på tvers av universitetene og høyskolene. Det var forhåpninger til at den kommende Arbeidslivsportalen som OsloMet jobber med¹ vil kunne bidra til å lette denne delen av administreringen av praksis.

¹ <https://arbeidslivsportalen.oslomet.no/>

Utnyttelse av turnus

Et poeng noen informanter nevnte at kan bidra til frigjøring av flere praksisplasser, er dersom studenter i større grad også går i turnus i praksis. Dette gjaldt noen av helsefagene hvor praksisstudentene er fritatt fra å gå turnus og kun går dagvakter. Det ble påpekt at dersom studentene kunne gå mer i turnus (dvs. kveld, natt og helg), ville det gi plass til flere praksisstudenter.

Grupper

Dersom studentene er ute i praksis i grupper, vil det redusere behovet for antall praksisveiledere. Det ble dessuten nevnt flere elementer ved grupper som var positivt: Ved å være ute sammen med flere bidrar det til å skape trygghet, studentene kan være en ressurs for hverandre, og det minsker risikoen for at praksisstedet får en student som ikke fungerer og dermed ikke vil være med i neste omgang.

Geografi

Et annet aspekt er at stort press på praksisplassene kan medføre at man må ha praksisplasser mer spredt i landet, med stor geografisk avstand. Et problem knyttet til dette er at stor geografisk utstrekning kan medføre større kostnader for studentene med tanke på reisevei og bolig. Det varierte i hvilken grad de ulike studietilbudene har praksisplasser langt borte, om de tilrettelegger for at studenten kan ha det om de ønsker, og om de kompenserer økonomisk for reise- og bokostnader knyttet til praksis. Noen argumenterte for at man fint kunne benytte seg av praksisplasser mer spredt og at det var et ledd i å sikre flere praksisplasser, mens andre argumenterte for at det var både faglige og oppfølgingsmessige grunner til å ha geografisk nærhet til studentene. Tekniske løsninger ble nevnt som mulighet for å følge opp studenter og praksisveiledere underveis i praksis til tross for stor geografisk avstand. Det ble påpekt at det finnes mange muligheter med digital veiledning. Digital veiledning kan åpne for mer faglig veiledning fra studiestedet uavhengig av geografi.

Alternativer til praksis

For de utdanningstypene hvor presset på praksisplasser er stort, brukte deltakerne i fokusgruppene mye tid til å diskutere hvordan de kan sikre at alle får praksis og hvorvidt man kan garantere dette. For noen presser det frem spørsmålet om det finnes alternativer til praksis som gjør at studentene kan oppnå et like godt læringsutbytte. For eksempel, ved et studieprogram med krav om stor andel praksis i løpet av studiene, tenkte de kreativt rundt alternative undervisningsmetoder som kunne defineres som praksis, bl.a. ulike former for simulering, rollespill osv. For disiplinfag kan for eksempel et alternativ til praksis være å jobbe i prosjekter med ekstern veileder. Hva slags læringsutbytte studentene skal ha blir helt sentralt i den diskusjonen. Det samme er hvordan praksis defineres med tanke på lovverk som regulerer praksis.

En annen side av saken som også ble problematisert, er at for noen studenter kreves det spesiell tilrettelegging for å få til praksis, mens andre kanskje ikke på det gitte tidspunktet er egnet til å være i praksis. Hvordan skal studieprogrammene forholde seg til dette? Dette førte også til en diskusjon om det kan være relevant å se på om læringsutbyttet kan oppnås på en annen måte enn via praksis.

5.2 Ressurser

Det var bred enighet om at praksis er en ressurskrevende undervisningsform. Det er mange aspekter ved praksis som kommer i tillegg til vanlig drift av emner, deriblant å finne nok gode praksisplasser, å samarbeide med eksterne, å holde veiledningskurs, avtaler, boforhold og reisevei for studentene, kvalitetssikring av en ekstern part osv. Praksis er også en undervisningsform hvor det tilsynelatende varierer stort hvilke oppgaver som gjøres på administrativ eller faglig side og dermed hvor ressursene tas fra.

Det var en utbredt oppfatning blant informantene våre at det ikke er nok ressurser til praksis. Flere påpekte at det er mye de gjerne skulle gjort mer av i administreringen av praksis, men som de ikke har ressurser til. For eksempel var det flere som ytret ønske om å kvalitetssikre praksis bedre ved å dra på besøk til praksisstedene. Enkelte påpekte også at en målsetning om at flere skal ut i praksis uten økte ressurser derfor fremstår som lite gjennomtenkt.

6 Før praksis

Vi vil her gå nærmere inn på de ulike delene av administreringen av praksis som foregår i forkant av praksisoppholdet. Ut fra beskrivelsene våre informanter ga, kan det virke som den største arbeidsbyrden knyttet til administrering av praksis skjer da. Dette innebærer blant annet å sørge for at alle får praksisplass, sikre god informasjon, kommunikasjon og samarbeid mellom faglærere, studenter, praksissted og andre utdanningsinstitusjoner, legge praktisk til rette for studentenes praksis, tilrettelegge for studenter med spesielle behov og administrere praksis opp mot annen undervisning.

6.1 Avtaler

I Studietilsynsforskriften §2.2 (9) står det at «For studietilbud med praksis skal det foreligge praksisavtale mellom institusjon og praksissted». I merknad til paragrafen står det at «(9) Avtaler skal regulere den faglige gjennomføringen av praksis og andre forhold som er av betydning for studentens læringsutbytte og for kvaliteten i praksisoppholdet. Dette innebærer blant annet at avtalen skal beskrive partenes rettigheter og plikter».

Av våre 20 informanter rapporterte ni at det foreligger en avtale med praksisstedet, to at det ikke gjør det, mens ni svarte både og på dette spørsmålet. Noen sa at avtalene er på et overordnet nivå, f.eks. med helseforetak, mens andre er direkte mellom studietilbud og praksissted. Enkelte poengter at de har avtaler på lengre praksisopphold, men ikke på korte (ca. en uke). For en utdanning innen journalistikk er praksisplasser hjemlet i avtale mellom partene i arbeidslivet, og dette regulerer blant annet lønn til studentene.

Med andre ord var det stor variasjon i hvordan, og i hvilken grad, en avtale mellom partene var på plass og hva disse avtalene regulerte. Det stemmer overens med Lid m.fl. (2019) gjennomgang av søknader om akkreditering av studietilbud, som viste at avtalene med praksisstedene regulerte svært ulike ting ved studentenes praksisperioder.

Flere påpekte at det å ha gode samarbeidsavtaler er viktig for å sikre nok relevante praksisplasser, og at dette må være forankret opp i ledelsen. Et konkret tips som ble nevnt, for dem med en mer eller

mindre fast portefølje av praksissteder, er å få nedfelt i kontrakten antall studenter en praksisplass skal ta imot, slik at dette ikke må forhandles fra år til år. Det å ha forutsigbare praksisplasser ble trukket frem som en stor fordel både for utdanningsinstitusjonen og for praksisstedet.

Noen har avtaler på et overordnet nivå med f.eks. helseforetaket. En av informantene hadde imidlertid opplevd utfordringer med det på grunn av stort sprik i geografi innen samme helseforetak. Studentene kunne da bli tildelt en praksisplass langt unna studiestedet selv om det i utgangpunktet var nok kapasitet i nærheten.

Dette med samarbeidsavtaler var primært et tema for studieprogrammene med obligatorisk praksis og hvor store studentgrupper som skulle ut i praksis samtidig.

6.2 Administrering av praksisplasser

Hvordan praksisplasser administreres varierer mellom de ulike studieprogrammene. Noen har loddtrekning, noen har søknader, noen matcher student og bedrift, noen studenter finner praksisplass selv osv. I den grad man kan trekke noen linjer ut fra datamaterialet vårt skiller profesjonsrettede utdanninger som har mange studenter med obligatorisk praksis seg ut. Dette er blant annet helse-, sosial-, lærer- og politiutdanninger. De fleste av disse er rammeplanstyrte og stiller krav til veiledere. De virker å være mer profesjonaliserte og har gjerne egne koordinatorene som jobber med administrasjon av praksis ved universitetene og høyskolene. Ifølge informantene er det i hovedsak institusjonen som skaffer praksisplasser på disse studietilbudene, og koordinatorene har jobben med å tildele praksisplasser til alle studentene.

På de mindre profesjonsfagene og disiplinlagene med kort tradisjon for praksis er omfanget langt mindre. Der er det mer vanlig at studentene må finne praksissted selv, eventuelt søke på praksisplass på tilsvarende måte som man søker på en jobb.

6.2.1 Når studenten finner praksisplassen selv

Det er flere tilfeller der studentene finner praksisplassen sin selv. Enten at de *må* gjøre det, eller at det er åpnet for dette dersom studenten ønsker det. Blant informantene våre var dette mer normalt på de studiene som ikke har en lang tradisjon for praksis. Ved enkelte av studietilbudene hvor UH-institusjonen finner praksisplassen for studentene, har de åpnet opp for at studentene også kan finne praksisplass selv. De administrative trakk frem flere positive aspekter ved at studenten selv fant praksisplass.

Det første aspektet var at dette er svært ressursbesparende. Det å administrere praksisplasser krever mye ressurser, og når dette blir satt ut til studentene, kan de som jobber administrativt bruke ressursene på andre ting. Samtidig ble det nevnt at det er viktig at praksisplassene blir godkjent av faglærer slik at studentene er sikret et relevant læringsutbytte. Blant de vi snakket med meldte flere om at det derfor er lagt inn en faglig kvalitetssikring når studentene finner praksisplass selv. De anså det å godkjenne disse praksisstedene som et faglig anliggende.

Et annet aspekt som ble trukket frem, var at det å finne praksisplass selv kan være en fordel for en del studenter, for eksempel for studenter som ønsker å ha praksis på hjemstedet sitt eller for deltidsstudenter. Deltidsstudenter sjonglerer ofte studiene med annen jobb og/eller familie og er

dermed mer avhengig av fleksibilitet i studiehverdagen. Det er ikke gitt at de kan reise bort over lengre tid. Ved å finne praksisplass selv får de muligheten til å tilpasse studiehverdagen til egne behov.

Videre ble det poengtert at det å finne praksisplass selv er en prosess studentene kan lære mye av. En informant nevnte at det kan inngå som en del av læringsutbyttet for emnet. Det ble også presisert at når studentene finner praksisplass selv, kan dette bidra til at studentene føler en større forpliktelse ovenfor praksisplassen og dermed investerer mer i oppholdet.

6.2.2 Når UH-institusjonen finner praksisplassene

Faglig og administrativt ansvar

I de tilfellene hvor institusjonen finner praksisplasser for studentene var det i hovedsak ansett å være et faglig anliggende å finne praksisplassene og initiere samarbeid med nye praksissteder. De administrative påpekte at det er langt lettere for faglig ansatte å finne aktuelle praksisplasser ettersom de kan bruke sin faglig tyngde og nettverk og i tillegg kvalitetssikre det faglige utbyttet for studenten.

Å vedlikeholde de praksisplassene som allerede er på plass, ble derimot hovedsakelig ansett å være et administrativt anliggende. De opplevde at det krever mye av administrasjonen å være på tilbudssiden, legge til rette for kontakt med praksissteder, være et kontaktpunkt, svare på e-poster og generelt være «på». Det ble påpekt at uavhengig om det var faglige eller administrative som gjorde det, så er det en jobb å selge seg inn hos praksisplassene.

Tildeling av praksisplasser

Når praksisplassene er rekruttert, er neste ledd å fordele studenten på de ulike praksisplassene. For noen er fordeling av praksisplasser en svært omfattende prosess og mange ulike hensyn skal tas: Rangering av ønsker, tilrettelegging i forbindelse med særskilte behov (omsorg for barn eller annen familie, rullestolbrukere o.l.), tidligere erfaringer med praksisstedet osv. I tillegg må de noen ganger ta hensyn til hvor studenten har vært i tidligere praksisperiode, for eksempel for at samme student skal slippe å ha praksis langt unna studiestedet flere ganger. Dermed varierer det også hvor involvert praksisstedet er i valg av student. Noen av praksisstedene bruker profesjonelle søknadsportaler som f.eks. Webcruiter for å administrere mengden av praksisstudenter.

Informantene våre hadde ulike rutiner for hvordan studentene ble informert om tildelt plass. Noen venter med å informere studentene om hvor de skulle ut i praksis til alle studentene har fått praksisplass. På den måten får alle studentene informasjonen samtidig, og det kan oppleves som mer rettferdig. Ulempen med dette er at alle praksisplassene ofte ikke er på plass før kort tid i forveien av praksisperioden, og dermed får alle studentene kort tid på å gjøre nødvendige praktiske forberedelser.

Andre valgte å informere studentene etter hvert som de får tildelt praksisplass. De fleste studentene og praksisstedene får da god tid på å forberede seg. Ulempen er at det til slutt kan være noen få studenter igjen som ikke har fått plass, og det kan oppleves som belastende for disse studentene å vente så lenge i usikkerhet. De av informantene våre som gjorde dette, sa at de visste at det kom til å løse seg ettersom erfaringen er at alle alltid får praksisplass til slutt. Det kan likevel være stressende for studenten å ikke vite hvor man skal hvis alle medstudentene har fått beskjed.

De av informantene våre som hadde hørt om den kommende Arbeidslivsportalen til OsloMet, var alle veldig positive til den og håpet en slik løsning kan lette arbeidsbyrden i forbindelse med tildeling av praksisplass, og at de på den måten kan bruke mer tid på å jobbe med kvalitet ved praksisstedene.

6.2.3 Å rekruttere og ivareta praksisplasser

Der det er stort press på praksisplasser kan det altså være utfordrende å finne og drifte praksisplasser. De administrative hadde sine måter å forhandle med praksisstedene på: De kan bl.a. spille på faglig solidaritet for å appellere til praksisfeltet. Andre poengterte at det er viktig å få formidlet at det å ta imot studenter er en del av samfunnsoppdraget. Informantene poengterte at det å ivareta porteføljen av praksisplasser ikke nødvendigvis er utfordrende, men at det er tid- og arbeidskrevende. Ifølge dem er det et poeng å sikre kontinuitet og forutsigbarhet fra år til år, både for studieprogrammet og for praksisstedene. Det ble også poengtert at det i enkelte bransjer er en sterk kultur for å ta imot praksisstudenter, og dette bidrar til at det ikke er vanskelig å finne plasser.

Tilgang på og rekruttering av praksisplasser kan også være påvirket av et geografisk element: Det ble uttrykt større utfordringer med å få tak i nok praksisplasser blant de administrative som jobbet ved institusjoner som lå utenfor Oslo sammenlignet med dem som jobbet ved institusjoner i eller i nærheten av Oslo.

Det ble trukket frem at studentene på sett og vis fungerer som studietilbudets «reklame». Studentene må levere godt, slik at praksisstedet ønsker å ta imot studenter igjen. For studieprogrammer som er presset på antall praksisplasser, poengterte informantene at det er viktig å opprettholde et «godt rykte» overfor praksisstedet. Dersom praksisstedet har hatt en dårlig opplevelse med én student, er de administrative litt bevisste på hvilken student de sendte til det praksisstedet neste gang.

En måte å rekruttere praksisplasser på som ble trukket frem som vellykket, var å arrangere karrieredager som samarbeidsarena med arbeidslivet og om praksisplasser. Et annet (uprøvd) forslag som kom opp under en av fokusgruppene er å lage en «reklamevideo» om hva det innebærer å ha praksisstudent, hvilke fordeler det kan ha og å vise frem det utdanningsinstitusjonen har å tilby av veilederkurs osv.

Gjensidig utbytte med praksisfeltet

Et aspekt som ble fremhevet som viktig for å rekruttere og vedlikeholde praksisplasser, er at praksisplassene må føle at de får noe igjen. Dette var spesielt aktuelt for utdanningene som ikke er rammeplanregulert. De poengterte at det ikke må bli oppfattet som en byrde å ta imot studentene, og at det er viktig å promotere studentene som en ressurs. De mente at noen arbeidssteder i de «mindre» yrkene bruker det å ha praksisstudent aktivt som en rekrutteringskanal.

Her så flere en utfordring ved en eventuell overgang til obligatorisk eller større utbredelse av praksis og hvor de kan ikke ha ulike utvelgelsesprosesser. En informant poengterte at det viktigste tiltaket for å rekruttere praksisplasser er å sørge for kvalitet i studiene, slik at studentene som sendes ut oppleves som attraktive.

6.3 Forberedelse til praksis

Studenter og praksissteder forbereder seg til praksis på ulike måter. Administrativt handler forberedelsene i stor grad om å legge til rette for praksisperioden, samle inn informasjon om praksisstedet og å gi ut nødvendig informasjon til både praksissted og studenter. I tillegg skal praksissted, fagansvarlige og studenter koordineres.

6.3.1 Praksis i studieplaner og undervisning

Både undervisnings- og eksamensplanleggingen knyttet til praksis ligger i hovedsak hos de administrative. En viktig del av de administratives oppgave er derfor å koordinere praksis opp mot andre aktiviteter i studietilbudet, og dermed påvirker de hvordan praksis inngår i studienes helhet.

Undervisningsplanlegging

Jevnt over sa de administrative at undervisningsplanleggingen går helt fint på sitt eget studieprogram. Det ble påpekt at det på dette punktet er spesielt viktig med et godt samarbeid med de faglige slik at man sikrer en god plassering og gjennomføring av praksis i studiet. Det ble poengtert at i den grad det kan bli problematisk med samspillet mellom praksis og annen undervisning, er når studenter faller utenfor normal progresjon. Det kan skape utfordringer med å tilrettelegge for å ta praksis uten at det går på bekostning av annen undervisning. Noen mente også at tverrfaglig samarbeid på tvers av studieprogram vil gi mer utfordringer knyttet til studieplanlegging.

Samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner

Noen av de administrative kunne fortelle om samarbeid med andre institusjoner når det gjaldt praksis. Noen organiserte felles praksisdager med studenter fra andre institusjoner eller fra andre faggrupper, og de opplevde dette som en ordning som gir studentene stort læringsutbytte. Det bidrar til å se sin egen læring i perspektiv, og man blir utfordret på en annen måte.

For ordninger med tverrfaglig praksis sa informantene at formålet er at studentene skal lære seg å samarbeide med andre yrkesgrupper som de vil måtte samarbeide med i arbeidslivet. Både i Oslo og Bergen er det ordninger med tverrfaglig praksis som noen av studieprogrammene innen helse- og sosialfag trakk frem: TVEPS² i Bergen og SamPraks³ i Oslo. De administrative uttrykte et ønske om å kunne få til mer av denne typen ordninger på grunn av stort faglig utbytte for studentene, men det kan være utfordrende å få til og forutsetter mer ressurser til administrasjon og koordinering.

Plassering av praksis i studieløpet

Det varierte når i studieløpet praksisoppholdet var lagt, og hva begrunnelsen for det var. Noen legger praksis tidlig i studieløpet som en motivasjon, mens andre har det sent i studieløpet fordi studentene må ha lært en del ting før de kan sendes ut. Andre igjen har det til slutt i studieløpet, og da benyttes det

² <https://www.uib.no/tveps>

³ <https://www.uio.no/for-ansatte/arbeidssotte/fa/regelverk-og-forskningsetikk/kvalitetssystem-helse/prosjekter/med/helsam/allmennmedisin/sammen-i-praksis-sampraks.-studenters-opplevelse-av-tverrprofesjonell-samarbeidslring-ved-universitetet-i-oslo/index.html>

som en overgang til jobb. Rekrutteringsprosessen til arbeidslivet er en viktig del av læringsutbyttet for noen av studiene.

Å synliggjøre koblingen mellom teori og praksis

En kjent utfordring knyttet til praksis er å sørge for, og synliggjøre for studentene, koblingen mellom teori og praksis. Dette ble ikke diskutert i stor grad i intervjuene våre, men det ble nevnt at administrasjon kan bidra til å synliggjøre hvordan praksisoppholdet henger sammen med øvrig undervisning gjennom studieplaner og timeplaner. For eksempel kan man lage studieplaner hvor praksis og andre emner blir satt i sammenheng og man kan bruke studieplanene bevisst for å vise hvordan. Et annet tiltak kan være å sette sammen årskullbaserte grupper for å vise sammenheng. En informant fortalte om en måte de prøvde ut for å synliggjøre koblingen mellom teori og praksis: Studentene der har tre forskjellige emner et semester, hvorav ett er praksis. De arrangerer seminarer på tvers av emnene hvor studenten brukte eksempler fra praksis og diskuterer disse i lys av teori.

6.3.2 Praktisk tilrettelegging

I rapporten «Til glede og besvær – Praksis i høyere utdanning» (Hegerstrøm, 2018) kom det frem at det er en del misnøye rundt praktisk tilrettelegging av praksis. Deriblant at studentene ofte får svært lang reisevei, må flytte eller ha dobbelt bolig, og at det er ekstra kostnader knyttet til praksis. Det varierte i hvilken grad våre informanter tilrettelegger slike forhold for studentene. Noen institusjoner har avtale om å gi økonomisk støtte til studenter som må ha praksis langt unna og som dermed får ekstra utgifter til å reise eller bo. Noen betaler et månedlig beløp til studentene, mens andre dekker utgifter til bolig.

Det ble poengtert at det er en utfordring å vite hvor grensene går for hva man skal hjelpe studentene med. For eksempel når det er rimelig å forvente eller pålegge studenter å ordne selv, og når man bør gi assistanse i form av bolig, betale reiseregning o.l. En informant poengterte at hun var usikker på om hun ønsker retningslinjer og krav på dette, men at det uansett er en utfordring med praksis som de må finne ut av.

Forsikring

Et element av praktisk tilrettelegging som ble spesielt dratt frem i intervjuene, var forsikring for studentene. Å sørge for at studentene er forsikret når de er i praksis ble av noen sett som en svært stor utfordring som de ikke fant en god løsning på. Det varierte i stor grad hvordan de løste dette. Noen pålegger studentene å ordne det selv, mens andre sikrer det gjennom høyskolen, eller de pålegger praksisstedet det. Det kom frem at flere av de vi snakket med ikke hadde tenkt over dette.

Forsikring fremstod som et felt hvor det er flere gråsoner og hvor det er uklart hva som kreves og hva som er juridisk lovlig og ikke. Det kom et tydelig ønske om en avklaring på nasjonalt hold for hvordan de ulike institusjonene kan og bør sørge for studentenes sikkerhet i praksis.

Studenter med spesielle behov

Tilrettelegging for studenter med spesielle behov ble trukket frem som en administrativ oppgave. Dette kan være studenter med fysiske eller psykisk tilretteleggingsbehov, eller at det er andre forhold ved studenten som vil påvirke gjennomføringen av praksis. Når alle skal ut i praksis, vil ulike former for tilrettelegging bli en større del av den administrative jobben. Dette er problemer som administrative møter i annen undervisning, men praksis åpner for nye utfordringer knyttet til tilrettelegging. For eksempel kan det være forhold rundt studenten som er taushetsbelagt og som man ikke uten videre kan dele med praksisstedet, men som har betydning for praksis.

Et annet aspekt er at tilrettelegging kan gi en del merarbeid til praksisplassen, eller det kan være fare for hvor godt praksis kan gjennomføres. Dette kan bli problematisk der hvor studentene på sett og vis fungerer som studietilbudets «reklame», spesielt ovenfor de praksisstedene hvor det ikke er en lovfestet plikt til å ta imot studenter. Hvis studentene som blir sendt ut i praksis for eksempel ikke anses å være modne nok eller det er andre utfordringer som gjør det å ta imot studenter ekstra krevende, kan en konsekvens være at praksisstedet ikke ønsker å ta imot studenter i neste omgang.

Dette spiller inn i utfordringen om at studiesteder i stor grad ofte er prisgitt de praksisstedene de får. Det er også et element i en større problemstilling: Hvordan forholder man seg til studenter som ikke kan eller bør være i praksis? Kan læringsutbyttet oppnås på en annen måte?

6.3.3 Kommunikasjon med studenter

Flere understreket viktigheten av å forberede studentene godt på hva som forventes i praksis og hvordan arbeidshverdagen vil være. Riktig informasjon bør gis til riktig tid, og det bør være en balanse sånn at det ikke blir for mye informasjon. Samtidig bør de være tidlig ute med å forberede studentene. Flere sa at de opplevde det som viktig å være tilgjengelig for studentene og å ha en åpen dør sånn at de kan spørre om alt de lurer på.

Å forberede studentene på rollen deres

De administrative fremhevet viktigheten av å forberede studentene til praksis, på hva studentrollen innebærer når man er i praksis. Som en informant nevnte: At man skal være «veisøker» og ta en aktiv rolle for å lære. En sa også at det er utdanningsinstitusjonens oppgave å gjøre studentene «veiledbare» slik at de ønsker å lære, og slik at de også kan lære noe av en situasjon som ikke fungerer. Det vil alltid komme utfordringer i praksis, og studentene må rustes slik at de kan lære mye selv om praksis ikke alltid oppleves godt.

Kunnskap om praksisstedet

I forkant av praksisperioden forsøker de administrative å samle inn mest mulig informasjon om praksisstedene for å kunne forberede studentene godt. Samtidig, når det gjelder praksissteder som tar imot mange praksisstudenter, som skoler og helseinstitusjoner, opplevde de administrative at det ofte kunne skje endringer i f.eks. hvilken avdeling praksisstudenten skal ha praksis i. Det var derfor også viktig å forberede studentene på uforutsigbarhet og at endringer kan skje i siste liten.

Informasjonsmøte

Flere administrative starter gjerne med å informere studentene om praksis ved at de administrative deltar på forelesning eller annen undervisning sammen med fagansvarlig for praksis. Informasjonen går da på hva studentrollen er når man er i praksis, om hva man skal gjennom, praktisk informasjon, hvordan vurdering foregår osv. Noen trekker også inn studenter som allerede har vært i praksis som kan fortelle om sine erfaringer.

I et par av studieprogrammene har de en ordning med at studenter som er ute i praksis lager blogg eller små videosnutter fra praksisperioden, fra praksisstedet osv. De får også praksisstedene til å lage video av hva praksisstedet kan tilby og hvilke muligheter som finnes der, også hva gjelder av fritidsaktiviteter. Alt dette kan så vises til nye studenter som skal ut i praksis. Mulighetene er dermed mange med den digitale utviklingen.

Kommunikasjonskanaler

Kommunikasjon er utfordrende, og flere av de administrative synes det er vanskelig å vite om informasjon de gir når frem, både til studentene og til praksisstedet. Spesielt ble kommunikasjonen til studentene trukket frem som utfordrende.

Noen bruker bare e-post eller SMS til studentene og synes det fungerer godt, mens andre påpekte problemet med at det ble for mye e-post og at de ikke hadde et sted å samle alle den viktige informasjonen slik at det var lett å finne frem. Andre igjen opplevde at de hadde funnet gode løsninger på kommunikasjon ved bruk av de digitale læringsplattformene. Et annet eksempel var Microsoft Teams, som fungerer nesten som Facebook med gruppechat. Foruten dette ble ePraksis.no⁴ trukket frem som et godt eksempel på et nettportal hvor man har samlet all viktig informasjon som angår praksis, samt både presentasjon av ulikt utstyr, videosnutter, oppgaver og øvinger.

En av informantene hadde sørget for å ha kontor strategisk plassert i nærheten av studentene på campus og praktiserte «åpen dør». Dermed var det lav terskel for studentene å komme innom hvis de hadde spørsmål eller behov for å snakke.

Hva som fungerer best kan avhenge av både størrelse på studentkull og alder på studentene. På informantene virket det som om det er en større utfordring å kommunisere med studenter der det er mange (og unge) studenter. For et av studieprogrammene med få studenter og hvor studentene finner praksisplass selv foregår mye av forberedelsene med individuelle samtaler på kontoret til den administrative. Den samme muligheten har naturlig nok ikke de som jobber ved studieprogrammer der mange studenter skal ut i praksis samtidig.

6.3.4 Kommunikasjon med praksissted og veiledere

Hvor mye kontakt det var med praksissted og veileder i forkant av praksis varierte blant informantene. Underveis i praksisperioden var inntrykket at mye av oppfølgingen av studenten var overlatt til

⁴ ePraksis.no er en læringsressursen er utviklet av Bioingeniørutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet i samarbeid med Haukeland Universitetssykehus og Haraldsplass Diagonale Sykehus. Høgskulen på Vestlandet (HVL) ble tildelt Utdanningskvalitetsprisen 2018 for utvikling av nettportalen ePraksis.no

veileder ved praksisstedet. Veileders kompetanse og forståelse av rollen er derfor viktig for studentens opplevelse av praksisperioden, faglige utbytte og vurdering av praksis.

Samarbeidsmøter

De fleste opplevde det som administrasjonens rolle å tilrettelegge for ulike møteplasser. Å sikre rutiner for samarbeidsmøter mellom studieprogrammet og praksisstedet ble oppfattet som nyttig, og det gir godt grunnlag for god forberedelse. Det er mye informasjon og logistikk knyttet til administrasjon av praksis, omfanget er stort og det kan fort bli mye e-poster. Derfor mente informantene at det er viktig å legge til rette for møter så man kan treffes og skape relasjoner.

Oppstartsmøte

Som en del av forberedelsen hadde noen meget god erfaring med å ha oppstartsmøter med veiledere, praksisgruppene og praksislærer samlet. Studentene får da møte veilederen sin, og de kan planlegge praksisperioden sammen. Andre hadde god erfaring med å ha et møte eller seminar med bare praksisveilederne for å forberede dem på oppgaven. Et annet godt eksempel som ble trukket frem var å arrangere en samling med praksiskoordinatorer, hovedveileder eller praksisansvarlige fra store praksissteder, for eksempel i helseforetak eller i politiet. Uansett form på samlinger opplevde de det som viktig at administrative også er tilstede på slike samlinger.

Praksisbesøk

Noen administrative brukte praksisbesøk – det vil si at de besøkte praksisstedet – i forkant av praksis. Både som kvalitetssikring av praksisstedet og for å knytte personlig kontakt. De opplevde at ved å være der personlig legges det bedre til rette for et godt samarbeid videre. Det er enklere å kommunisere på telefon og e-post videre når man har møttes. En fordel ved selv å ha besøkt praksisstedene er at man også kan veilede studentene når det gjelder praktiske ting. Noen er mer utrygge enn andre og studentene har mange spørsmål. Ved noen av studiene er studentene veldig unge og mange av dem har ikke vært i yrkeslivet før. Ved å vite en del om praksisstedet kan man trygge studentene.

Noen av informantene har ikke mulighet til å besøke praksisstedene selv, enten pga. manglende kapasitet, mange praksissteder eller fordi praksisstedene var så spredt rundt om i landet. De ønsket gjerne å ha frigjort mer tid til å kunne prioritere praksisbesøk.

Informasjonsflyt

På de store praksisstedene er det ofte egne koordinatorene som har ansvar for å organisere studentene. Da er det gjerne koordinatorene som de administrative har kontakt med. Selv om de fleste administrative som hadde en koordinator som kontaktperson på praksisstedet var fornøyd med det, var det flere som trakk frem utfordringer med informasjonsflyt fra koordinatoren og ut til veilederne. Det ble påpekt at systemet for å sikre at informasjon flyter nedover fra koordinator og til veileder er sårbart og i stor grad personavhengig. Veilederne «på gulvet» har som regel lite tid til å lese e-post, og når informasjonen kommer på e-post, når det gjerne ikke frem.

Koordinatorsamlinger ble nevnt som viktig i denne sammenheng, og også å bygge opp nettverk i praksisfeltet for å vite hvem man skal kontakte. En løsning flere har er å ansvarliggjøre studentene til å sjekke at veileder har nødvendig informasjon. Et tips fra noen av de administrative var at studentene tar med informasjonen skriftlig (på papir) første dag og overleverer til veilederen personlig. En av informantene har utarbeidet en egen «praksishåndbok» med all nødvendig informasjon til veileder (læringsutbyttebeskrivelser, arbeidskrav, ansvar osv.) som de sender med studenten. En annen har en egen nettside hvor det ligger en «Veileder for praksis», og det er studentens oppgave å lese det som står der og ta med informasjonen til veileder på praksissted.

6.4 Krav til veiledningskompetanse

I Studietilsynsforskriften §2.3 (7) er det stilt krav til studier med obligatorisk praksis at «institusjonen skal sikre at praksisveilederne har relevant kompetanse og erfaring fra praksisfeltet». Med «relevant kompetanse» menes relevant faglig kunnskap og veiledningskompetanse. For studier med frivillig praksis er det ikke definert samme krav. I intervjuene diskuterte vi den delen av forskriften som handler om veiledningskompetanse.

Veiledningskompetanse

For å bidra til faglig kompetanse og oppfølging av veiledere er det noen av studieprogrammene i materialet vårt som arrangerer veilederkurs og veilederseminarer. Veilederkurs med studiepoengsuttelling var også et tilbud og f.eks. hvor deler av studiet er gratis. Andre studieprogrammer gir «spesialiseringspoeng» for veilederkurs, dvs. poeng som trengs for å bli spesialist. Noen tilbyr nettbaserte kurs. Det ble også nevnt et eksempel på at det er planlagt en felles kursmodul for veiledere på tvers av faggrupper hvor formålet er å kunne utnytte tverrfaglighet på en positiv måte.

Inntrykket etter samtalen med administrativt ansatte er at studieprogrammer med obligatorisk praksis forsøker å tilrettelegge for kompetanse for veiledere. De administrativt ansatte opplever likevel at det er vanskelig å rekruttere veiledere f.eks. til veiledningskurs, og de har en opplevelse av at praksisstedene ikke følger opp. De lurte på om det var fordi praksisfeltet ikke prioriterer det eller legger til rette for det og at det for veilederne i så fall vil komme i tillegg til full jobb. De lurte også på om praksisfeltet prioriterer å utvikle fagkompetanse fremfor veiledningskompetanse. Det store spørsmålet var hvordan få flere til å melde seg på veiledningskurs eller prioritere å utvikle veiledningskompetanse. De mente at dersom veiledningskompetanse gir uttelling i jobb, f.eks. i form av økt lønn, vil kanskje flere prioritere det.

Selv om praksisveilederne ikke alltid har veiledningskompetanse, sa de administrative at dette ikke får konsekvenser for hvorvidt de bruker praksisstedet. Slik de administrative opplevde det, er alternativet da enten praksis med veileder uten veiledningskompetanse eller ingen praksis.

Kompensasjon til veiledere

I tillegg til krav om veileders kompetanse, legger ulike rammer føringer på veiledere. Hva slags betingelser veileder har ble derfor dratt frem av enkelte som viktig. For eksempel ble det poengtert at det bør være klart hvordan veiledere skal honoreres, hva slags timeantall de kan regne med, om det er

inkludert i stillingen, om de blir betalt for å møte på seminarer osv. Det vil alltid være et avgjørende spørsmål for en veileder om vedkommende har tid og kapasitet til å ta imot studenter.

Finansiering av praksis ble trukket frem som et problematisk område. Noen studier har ordninger for økonomisk honorar til praksisveiledere mens andre har ikke. Det er fordeler og ulemper ved ordningen. Noen påpekte at økonomisk kompensasjon for veilederoppgaver kan gjøre at ansatte tar på seg oppgaven som veileder av økonomisk grunner fremfor at de faktisk vil være veileder. En annen utfordring er når ulike fagfelt konkurrerer om de samme praksisplassene, f.eks. barnevern, vernepleie og barnehagelærer. De to førstnevnte gir ikke kompensasjon for veileder, mens sistnevnte gjør det. For at praksissteder også skal prioritere dem som ikke gir økonomisk kompensasjon, må de da kunne tilby praksisstedet andre fordeler, for eksempel av faglig karakter.

7 Underveis i praksis

Underveis i praksisperioden er inntrykket at mye av oppfølgingen av studenten er overlatt til veileder ved praksisstedet. Foruten det går kommunikasjonen stort sett mellom student og fagansvarlig. Derfor er det nødvendig med et tett samarbeid mellom administrasjonen og fagansvarlige for at de skal være samkjørte i informasjonen de gir til studenten, og for at informasjon om praksis skal tilflyte administrasjonen. De administrative uttrykte generelt et ønske om å kunne bidra med mer oppfølging i form av kvalitetssikring underveis i praksisperioden, men poengterte at det var ikke ressurser nok til det.

7.1 Kommunikasjon med og mellom studenter

Et problem som flere av de administrative opplevde, var at det er vanskelig å komme i kontakt med studentene underveis i praksisperioden. Ofte er de ikke tilgjengelige på e-post (gjaldt spesielt studenter innen helse, sosial og lærer), og det kan dermed være utfordrende å nå frem med informasjon. Dette kan være spesielt utfordrende dersom praksisperioden varer lenge.

Et annet problem er at studentene også mister kontakten med hverandre. Dette er spesielt problematisk for studentene som er ute i praksis alene, og ikke i grupper: Disse studentene kan ha stort utbytte av å dele erfaringer med medstudenter som også er i praksis.

Bruk av digitale læringsplattformer

De administrative har ulike måter å kommunisere med studentene under praksisperioden. Noen bruker individuell e-post og SMS for å kommunisere til den enkelte student, men det forutsetter færre studenter ute i praksis og god oversikt. Et problem med dette er at informasjonen forsvinner ned i en innboks.

Andre bruker digitale læringsplattformer som Canvas, It's Learning etc. Dette ble blant annet trukket frem som en løsning for å hindre at studentene mister kommunikasjonen med hverandre. Ved hjelp av slike plattformer kan de administrative lage rom for egne studentkull, slik at studenter kan snakke med hverandre mens de er i praksis, utveksle erfaringer og bruke studentkullrommene til å trekke linjer

mellom praksis og andre fag. Informasjon fra administrasjon og faglærer til studentene kan da også formidles via disse kullrommene.

Forutsetningen for at informasjon via felles plattform skal fungere er – ifølge informantene – at studentene forplikter seg til å holde seg oppdatert og faktisk følger med. I praksisperioden forholder mange studenter seg tilsynelatende mest til praksisveileder, som ofte ikke sitter på all den nødvendige informasjonen. Flere administrativt ansatte sa at de derfor jobber for å gi praksisveiledere tilgang til den digitale læringsplattformen.

Blogg

Et annet eksempel som ble trukket frem som en god måte å holde kontakt med studentene underveis i praksis, var fra praksisemner hvor en av oppgavene til studentene er å blogge om praksisperioden sin. Dette har også verdi utover det at studiestedet holder kontakt med studenten – studenter kan følge hverandre, og bloggene kan brukes videre i rekruttering til neste kull med praksisstudenter.

7.2 Kvalitetssikring underveis

Mange administrative uttrykte flere ganger et ønske og behov for å kunne bidra mer med kvalitet i praksis. Foruten ressursproblemer ligger den største utfordringen i at de administrative i mindre grad er involvert i kommunikasjonen med studenter underveis i praksis. Studentene forholder seg stort sett til veileder ved praksisstedet, og dersom det er noen kommunikasjon med studiestedet, går den stort sett mellom student og faglig ansatt. Flere administrative blir dermed ikke informert om ulike utfordringer.

Administratives rolle

En ulempe med at de administrative har lite kontakt med studenten underveis i praksis er at viktig informasjon om praksisstedet og hvordan praksisstedet fungerer ikke tilflyter administrasjonen. Det gjør det vanskelig å bidra til å utbedre forholdene underveis i praksisoppholdet til studenten og også før neste kull skal ut i praksis.

Det var en som meldte om at det er faglig ansvarlige som følger opp i tilfeller hvor det er bekymringsmeldinger angående et praksissted, men at den som jobber administrativt med praksis blir involvert i samtalen i etterkant for å vurdere om dette er et enkelttilfelle/subjektivt, eller om det er noe som går igjen ved samme praksissted.

Behov for et nøytralt mottakspunkt

At oppfølging underveis kun er fra fagansvarlige har også en annen problematisk side: Dersom det også er de som godkjenner eller avgjør vurderingen av studentens praksis, kan det gjøre det vanskelig for studenten å fortelle om utfordringer eller ting som ikke fungerer. Dette fordi studenten er redd for hvordan det kan påvirke vurderingen av praksis. Det ble av enkelte poengtert at det er viktig at studentene har et nøytralt mottakspunkt hvis de opplever problemer, og at dette gjerne er, og kan være, administrasjonen.

En av de administrative informantene sa at hen fungerer som en førstelinje for studentene og praksisstedene underveis i praksisperioden. Alle henvendelsene går via vedkommende, og dersom det er vanskelige saker, løfter vedkommende det opp til faglig ansvarlig. Det er tett dialog mellom administrativ og faglig ansvarlig. Veiledning underveis i praksis er det faglærer som hadde ansvar for, derfor er kommunikasjonen mellom faglærer og administrativ avgjørende.

Hvor mye kontakt de administrative har med studentene underveis er også avhengig av størrelsen på studentkullene og hvor godt de kjenner studentene fra før. Ved små studentkull og der hvor administrativt ansvarlig for praksis også kjenner studentene godt fra før, virker det lettere for studentene å ta kontakt dersom noe oppstår underveis i praksis.

Midtveisevalueringer

Det er vanlig med en form for midtveisevaluering av praksis for de fleste av studieprogrammene som informantene våre representerte. Denne kunne foregå ved besøk fra faglærer eller f.eks. via telefon eller e-post. De administrative påpekte at kontakt med student og faglærer underveis er en viktig anledning for å sjekke om alt fungerer som det skal. Det gjør det mulig å endre på praksisoppholdet til studenten hvis det er noe som ikke fungerer godt.

Her ble det igjen løftet frem et ønske om at de administrative gjerne skulle hatt mer tid til å jobbe med kvalitetssikring av praksis underveis i praksisperioden også. Praksisbesøk ble nevnt som et tiltak – at de som jobber rent administrativt også besøkte studentene underveis i praksis, gjerne i tilknytning til midtveiseevalueringene.

En kan eventuelt diskutere hvilken rolle de administrative kan ha når det gjelder kvalitetssikring, men mye tydet på at det var et ønske om å bidra mer.

7.3 Kommunikasjon med praksisveileder

Ifølge de administrative er kommunikasjon med praksisveileder viktig for å sikre kvaliteten på praksis. Dette innebærer at læringsutbyttebeskrivelsene blir formidlet og fulgt opp, at praksisveileder har forståelse for sin rolle som veileder, å sikre oppfølging av studenten underveis og danne et godt grunnlag for vurdering av praksis.

Koordinatorer på praksisstedet

De administrative som jobbet på studieprogrammer med store studentkull, trakk frem fordelene med å ha en koordinator for veilederne ved hvert praksissted. Da kan kommunikasjonen i hovedsak gå mellom koordinator og administrativt ansatte. Koordinatoren formidler informasjon videre til praksisveilederne vedkommende har ansvar for. På den måten har de administrative et fast kontaktpunkt ved hvert av praksisstedene, og det kan forenkle kommunikasjonen. Samtidig mente de at det er en ulempe at de ikke alltid vet hvorvidt informasjonen de gir kommer videre til veilederne og i hvilken form. Det er derfor en utfordring å sikre gode informasjonsflyt mellom veileder og studiested via koordinatoren.

På studieprogrammer med færre studenter i praksis og med praksissteder som kun tar imot én praksisstudent, kan det være samme utfordring dersom man bare har kontakt med overordnede på

praksisstedet og ikke direkte med praksisveilederen. Det ble poengtert at for å få til et godt samarbeid er det en fordel at det er forankret i ledelsen at arbeidsstedet skal ta imot praksisstudenter.

De administrativt ansatte har som regel ansvar for å informere praksisstedene om læringsutbyttebeskrivelsene. De opplever at det varierer hvordan praksisstedene følger opp disse, om de blir videreformidlet fra koordinator til praksisveiledere og hvordan praksisveilederne forholdt seg til dem.

Tettere samarbeid

Det var flere som hadde eksempler på gode måter å samarbeide på for å få til kommunikasjon med praksisveileder. Noen trakk frem møter hos praksisstedene underveis i praksis. Slike besøk bidro til god kommunikasjon så vel som kvalitetssikring av praksisstedet. Andre håpet at om de får gitt tilgang til Canvas for praksisveiledere/-koordinatorene, kan dette løse noen av problemene med kommunikasjon.

Andre eksempler gikk på at veiledere ble trukket inn i utdanningen, f.eks. gjennom undervisning, sensur eller ved at de inviteres til spesielle forelesninger. På den måten gir man praksisfeltet bedre kjennskap til hva som foregår på utdanningen og hva den er, og det gir et tettere samarbeid med praksisfeltet. Kombinerte stillinger ble også flere ganger trukket frem som noe positivt. Dette var gitt at de kombinerte stillingene ikke ender med å være en de facto 120 prosentstilling. Det er nyttig for å se hverandres roller i utdanning og få utbytte begge steder.

«USN Profesjon»⁵ ble trukket frem som et prosjekt som flere utdanningsinstitusjoner kan se til: Prosjektets mål er å videreutvikle og styrke samarbeidet mellom universitetet og praksisfeltet innenfor lærer- og helse- og sosialfagutdanninger.

7.4 Vurdering av praksis

Studentene er gjenstand for ulike typer vurdering i praksis. Blant informantene våre var det jevnt over normalt at praksisen vurderes som bestått/ikke bestått. Det er ulike former for arbeidskrav som var del av denne vurderingen. Flere sa at studentene skriver en form for rapport fra praksis. Andre har en prosjektoppgave som de jobber med underveis i praksis. Enkelte har muntlig presentasjon. Flere har også som allerede nevnt en form for midtveivurdering av studenten. I tillegg til vurderingen av bestått/ikke bestått er det en del studenter som skal bli vurdert på om de skikket for yrket.

De administrative påpekte at både vurdering av praksis og skikkethet er avhengig av at kommunikasjonen med praksisstedet underveis er god, og at det dermed er problematisk i de tilfellene det var lite oppfølging fra utdanningsinstitusjonen underveis i praksis. De sa at utdanningsinstitusjonen ikke skal skyve praksisstedet «foran seg», men må selv ta ansvar for skikkethetsvurderingen.

Et av studietilbudene har lagt inn en øvingsdag i forkant av praksis, som også blir vurdert. Dette er både for å forberede studentene på praksis, men også for å vurdere om studenten er egnet til å gå ut i praksis. Dersom det blir vurdert at studenten ikke er egnet til å gå ut i praksis, får de ikke bestått på øvingsdagen og får dermed ikke gå ut i praksis på det tidspunktet.

⁵ <https://www.usn.no/om-usn/utviklingsavtalen/usn-profesjon/>

8 Etter praksis

Informantene våre var altså i størst grad involvert i perioden før praksis. Noen hadde en rolle underveis også – og mange hadde tanker om hvordan de kunne ha bidratt mer underveis i praksis og ønsket seg en større rolle i den delen. I perioden etter praksis var det færre som hadde en definert rolle opp mot kvalitetssikring og evaluering.

8.1 Kvalitetssikring av praksis

Hvordan og hva ved praksis som ble kvalitetssikret varierte blant informantene våre. De fleste ga ikke et tydelig svar på hvordan og hva de kvalitetssikret i praksis, og dette bar ikke preg av en klar systematikk. Noen få inviterte praksisstedet til å delta i evalueringen.

Metoder for å kvalitetssikre

For å kvalitetssikre praksis ble blant annet følgende arenaer og metoder brukt: Emneevaluering og spørreskjemaer, studentenes praksisrapport, praksisveileders rapport om praksisen, studentenes midtveisvurdering, møter og forventningsavklaringer med praksisstedet i forkant av praksis og praksisbesøk underveis (eventuelt telefonsamtale der hvor det ikke var mulig å besøke underveis) og seminarer i etterkant hvor man tar opp erfaringer med praksis.

Også her gjelder behovet for en nøytral kanal for tilbakemelding på det som ikke fungerer. Som tidligere nevnt er dette gjeldende når faglærer skal vurdere praksis, men også spesielt i de tilfellene hvor det er praksisstedet som godkjenner praksisen. De administrative sa at for mange studenter er praksis et springbrett ut i jobb – via praksis knytter man kontakter i arbeidslivet, og praksis er sånn sett en viktig rekrutteringskanal. Dette gjør at praksisperioden på mange måter kan oppleves som «et langt jobbintervju», spesielt i yrker hvor det var vanskelig å få jobb etter studiene. Dette kan påvirke hva studentene sier fra om og ikke.

Avslutte samarbeid med praksissted

Flere av informantene påpekte at de sjeldent opplevde at de måtte avslutte et samarbeid med et praksissted, og at det dermed var mer en hypotetisk situasjon. Det kom derfor heller ikke frem noen klare rutiner på hvordan det eventuelt skal gjøres. Det ble poengtert at hvorvidt de har anledning til å gjøre noe med situasjonen også avhenger av hvorvidt de har alternative praksissteder. Noen er prisgitt de praksisstedene de kan få.

Vurdering og kvalitetssikring

Et interessant moment fra intervjuene er at vurderingen av studentens praksis og kvalitetssikring av praksisstedet ofte ser ut til å gå hånd i hånd. Midtveisevaluering blir brukt både til å veilede studenten og til å sjekke hvordan praksisstedet fungerer. Dette samme gjelder praksisrapporter, som flere poengterte at ofte avdekker problemer ved praksis som må følges opp videre. Dermed brukes studentenes arbeidskrav ofte som kvalitetssikring. Det varierer om de bruker andre kvalitetssikringsmekanismer i tillegg.

Involvering av administrative i kvalitetssikring

Det varierte i hvilken grad de som jobbet utelukkende administrative var involvert i evaluering av praksis. Hos noen var dette et rent faglig anliggende, andre steder var begge parter involvert. Ved flere av de store profesjonsutdanningene var ikke administrative involvert i evalueringen av praksis. I de tilfellene er det derfor mer eller mindre tilfeldig om de får tilbakemelding på om praksisplassen er god eller ikke. Det ble påpekt at de kunne vært mer involvert f.eks. ved at emneevalueringene fra studentene også går til de administrative. Ofte får de beskjed for sent om problemer som kommer frem i evalueringer. Hadde de fått vite om problemene tidligere, kunne de bidratt til å løse dem.

9 Avslutning

Denne delrapporten presenterer en oppsummering av synspunkter på praksis fra ansatte ved universiteter og høyskoler som jobber med å administrere praksis ved ulike studieprogrammer. Det er deres synspunkter som presenteres her.

Det er en kvalitativ studie hvor kun et lite utvalg av informanter er intervjuet. Det har ikke vært et mål for prosjektet å ha et representativt utvalg for alle som jobber med administrasjon av praksis. Derfor er ikke funnene i denne rapporten representative, men de viser synspunktene til de vi intervjuet. Målsetningen vår var å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger administrative står overfor og de erfaringene de har.

I prosjektet Operasjon Praksis blir også andre sentrale aktørers synspunkter på praksis kartlagt. Synspunkter fra studieprogramledelse (Kantardjiev m.fl., 2019) og praksisfelt (Wiggen og Stolinski, 2019) er kartlagt via fokusgrupper og kvalitative intervjuer på samme måte som de administrativt ansatte.

Studentenes og undervisernes stemmer er fanget opp gjennom kvantitative spørreundersøkelser. I Wiggen (2019) presenteres en analyse av om studentenes tilfredshet med praksis ved bruk av data fra Studiebarometeret 2018. Tilsvarende analyseres undervisernes syn på praksis gjennom en analyse av data fra Underviserundersøkelsen 2017 (Karlsen, 2019). I tillegg er det gjennomført en kvalitativ analyse av fritekstsvarene om praksis fra Studiebarometeret 2017 (Hegerstrøm, 2018). Det er også gjennomført en tilsvarende kvalitativ spørreundersøkelse blant undervisere, basert på fritekstsvarene (Hegerstrøm, 2019).

I og med at de ulike analysene presenterer funn fra ulike aktørers synspunkter på praksis kan de ha mange fellestrekk, men funnene kan også være sprikende. De ulike delrapportene danner et grunnlag for en samlerapport for prosjektet hvor vi oppsummerer hovedfunnene til de ulike sentrale aktørene og ser disse i lys av hverandre.

Rapporter knyttet til prosjektet er tilgjengelig på prosjektets nettside: <https://www.nokut.no/prosjekter-i-nokut/operasjon-praksis-20182020/>.

10 Referanser

- Fetscher, E., Kantardjiev, K.O. & Skeidsvoll, K.J. (2019). Hva sier forskning, rapporter og evalueringer om kvalitet i praksis? NOKUT-rapport 3-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/fetscher_kantardjiev_skeidsvoll_hva-sier-forskning-rapporter-og-evalueringer-om-kvalitet-i-praksis_3-2019.pdf
- Halkier, B. (2010). Fokusgrupper. Gyldendahl Akademisk, 2010.
- Hegerstrøm, T. (2018). Til glede og besvær – praksis i høyere utdanning. NOKUT-rapport 3-2018.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2018/hegerstrom_turid_til_glede_og_besvar_praksis_i_hoyere_utdanning_3-2018.pdf
- Kantardjiev, K.O., Kristiansen, E. & Wiggen, K.S. (2019). Praksis sett fra faglige lederes perspektiv. NOKUT-rapport, publiseres juni 2019.
- Karlsen, H. J. (2019): Bruk av praksis og praksisrelatert undervisning i 12 utdanningstyper. En analyse av data fra Underviserundersøkelsen 2017. NOKUT-rapport, publiseres i mai 2019.
- Lid, S.E., Stolinski H.S. & Kvernenes, M.S. (2019). Hva har NOKUT sagt om kvalitet i praksis? NOKUT-rapport 4-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/lid_stolinski_kvernenes_hva-har-nokut-sagt-om-kvalitet-i-praksis_4-2019.pdf
- Nøtnæs, T. (2001). Innføring i bruk av fokusgrupper. SSB Notater 2001/24. Statistisk sentralbyrå.
- Studietilsynsforskriften (Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning).
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>
- Thagaard, T. (2018). Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder. 5. utgave. Fagbokforlaget, 2018.
- Wiggen, K.S. (2019). Studentenes tilfredshet med praksis. En analyse av data om praksis fra Studiebarometeret 2018. NOKUT-rapport, publiseres i mai 2019.
- Wiggen, K.S. & Stolinski, H.S. (2019). Praksis sett fra praksisveilederes perspektiv. NOKUT-rapport, publiseres i juni 2019.

Vedlegg 1 - Kartleggingsspørsmål

Generelt

Nevn tre ting som fungerer godt med administreringen av praksis hos dere.

Nevn tre administrative utfordringer med praksis hos dere.

I hvilken grad er disse aspektene ved praksis utfordrende/ikke utfordrende?

(Femdelt skala: Ikke utfordrende – svært utfordrende)

- Å finne praksisplasser
- Kommunikasjonen mellom praksissted og universitet/høgskole
- Kommunikasjonen mellom student og universitet/høgskole
- Å sørge for forutsigbarhet i praksisordningen
- Legge praktisk til rette for praksisoppholdet for studenten (bolig, økonomi etc)
- Å kvalitetssikre praksisoppholdet
- Å informere godt nok til alle involverte parter
- For lite ressurser til å administrere praksis
- Å koordinere praksis med annen undervisning/andre emner
- Å forberede studenter på det praktiske rundt praksisoppholdet
- Sikre veiledningskompetanse

Administrering

- Administrerer du praksis ved flere studietilbud? Ja/Nei
- Dersom du administrerer praksis ved flere studietilbud, gir dette noen fordeler? Ja/Nei/Ikke gjeldende
- Finner studenten praksissted selv? Ja/nei/både og/vet ikke
- Inngås det/foreligger det avtale med alle praksisstedene dere har studenter ved? Ja/nei/både og/vet ikke
- Får studentene studiepoengsuttelling for praksis? Ja/nei/vet ikke

Kommunikasjon

I hvilken grad samarbeider du med andre som administrerer praksis...?

(Femdelt skala: I svært liten grad – I svært stor grad)

- Ved andre studietilbud på egen institusjon?
- Ved tilsvarende studietilbud på andre institusjoner?
- Ved andre studier på andre institusjoner?

Læringsutbytte

- Blir praksisstedet orientert om læringsutbyttet for emnet/praksisperioden? Ja/nei/vet ikke
- Har studentene praksis alene eller i grupper? Alene/Grupper/Begge deler/Annet
- Har studentene arbeidskrav/obligatoriske oppgaver knyttet til praksis mens de er utplassert? Ja/nei/vet ikke
- Har studentene mer enn 100% arbeidsbelastning knyttet til studiene mens de er i praksis?

Vedlegg 2 – Intervjuguide fokusgruppe

Administrering

- **Hva innebærer det å administrere praksis hos dere? Hva fungerer og hva fungerer ikke så godt?**
 - Knagger
 - Finne praksissteder – mangel på plasser?
 - Timeplanlegging
 - Avtaler, kontaktpunkter, møter
 - Informasjonsflyten
 - Hva er administratives ansvar og hva er de fagliges ansvar
 - Tverrfaglig samarbeid
- Er det administrative systemer og rutiner som påvirker hvordan praksisordningen er? Administrative forhold som f.eks å årsplanen til å gå opp, FS, timeplanlegginssystemer, læringsplattformen, andre studieprogrammer/emner osv.
- Hvordan administreres praksis opp mot andre læringsaktiviteter/eksamen/emner? Er det en fleksibilitet så det er mulig å kunne tilpasse praksisperioden for å kunne ha tverrfaglig praksis?
- Er det noe i lovverk, avtaleverk som hindrer for fleksibilitet og tverrfaglighet?

Kommunikasjon:

- **Hvordan er kommunikasjonen mellom student, institusjon og praksissted?**
 - På hvilke måter er de administrative involvert i kommunikasjonen?
 - Er det noen utfordringer med kommunikasjonen mellom de ulike partene?
- På hvilke områder er kommunikasjonen spesielt viktig eller spesielt vanskelig?
- Hvordan bidrar kommunikasjonen til kvalitet
- Hvilke konsekvenser har manglende kommunikasjon?

Kvalitetssikring av praksis:

- Hvordan foregår utvelgelsen av praksissted?
- **Hvordan kvalitetssikrer dere praksis?**
 - Hvordan evalueres praksisstedet?
 - Hvordan evalueres praksisveileder?
 - Hva gjøres med praksissteder som ikke fungerer godt? Har dere rutiner for dette? Har dere muligheter til å velge de bort?
 - Evaluerer praksisstedet studenten/institusjonen/praksisordningen etc
 - Hvordan sikre at studenter får like god og relevant praksis uavhengig av praksissted?
 - Hvordan håndteres studentenes tilbakemeldinger?

Praksisveiledning:

- Hvordan foregår veiledningen av studentene ute i praksis?
 - Grupper/individuell
 - Har de veiledere fra egen institusjon
- Hvordan følges veiledere opp?
 - Tilbyr dere opplæring av veiledere? Kurs (obligatorisk?), med eller uten studiepoeng?
 - Oppfølging underveis?
 - Evaluering
 - Møtearenaer
- Hvem blir veiledere/motivasjon for å bli veileder (frivillige eller utvalgt)?
- Hvilke utfordringer og gevinster opplever veileder (ressursbruk, godtgjørelse, kompetanse)?
- Hvordan kvalitetssikres praksisveileders veiledningskompetanse?
 - Stilles formelle kompetansekrav, hvem håndhever det, rutiner osv?

Læringsutbytte:

- Hvilken rolle har dere i utforming av læringsutbytte for praksis?
- Har dere noen rolle i hvorvidt praksissted kjenner til studiets læringsmål, struktur og innhold? Og hvordan det sikres at læringsutbytte blir fulgt opp? I så fall, utfordringer med dette?
- Kjenner dere til noen utfordringer eller gode eksempler knyttet til hvordan praksis er koblet til øvrig undervisning og vurdering?
- Kobling teori og praksis: Vi vet det er en utfordring med integrasjon og sammenheng mellom teori og praksis
 - Hvordan kan administrative bidra til å skape kobling mellom teori og praksis?

Gjensidig utbytte:

- Er det en målsetning at praksisordningen skal ha et gjensidig utbytte? Hvordan sørger dere for det?
- Hvilket utbytte har praksisstedet av å tilby praksisplass?
- Hvilket utbytte har institusjonen av å ha praksisordning som en del av studiet?
- Hvordan kommuniserer dere med praksisstedene om fordelene med å ha studenter der?

Er det noe vi ikke har dekket, som dere gjerne ville snakke om?

Oppsummerende punkter

Vedlegg 3 – Informasjonsbrev

Invitasjon til samling om kvalitet i praksis i høyere utdanning

Vi ønsker å invitere deg til en samling for administrativt ansatte som jobber med praksis i høyere utdanning. Samlingen vil finne sted i NOKUTs lokaler på Lysaker torsdag 24. januar.

NOKUTs praksisprosjekt 2018-2020

En rekke aktører fremhever økt bruk av praksis som læringsform for å sikre arbeidslivsrelevans. Flere utdanninger og institusjoner som tradisjonelt ikke har hatt praksis ønsker å tilby praksis. Gjennom tilsyn, evalueringer, undersøkelser og andre prosjekter som NOKUT og andre har gjennomført, ser vi imidlertid at praksis har mange utfordringer når det gjelder kvalitetssikring og -utvikling.

Med bakgrunn i dette har NOKUT satt i gang et utviklingsprosjekt knyttet til kvalitet i praksis i norsk høyere utdanning. Prosjektet startet i 2018 og vil pågå til 2020.

Vi ønsker å bidra til å rette oppmerksomhet mot aktuelle utfordringer og gode praksiser, sammenstille kunnskap om faktorer som er viktige for å lykkes med praksis og skape arenaer der sentrale aktører kan dele erfaringer og kunnskap.

Vi vil samle, systematisere og dele kunnskap i samarbeid med sektoren og praksisfeltet. Dette gir oss samtidig et kunnskapsgrunnlag for avgjørelser knyttet til videre oppfølging av denne tematikken, eksempelvis gjennom forslag til endringer i regelverk og virkemidler, evaluering, tilsyn og/eller forskningsoppdrag.

I den første fasen av prosjektet jobber vi med utgangspunkt i en bred forståelse av praksisbegrepet, som inkluderer for eksempel både interne og eksterne læringsaktiviteter hvor studentene erfarer mer eller mindre autentiske yrkessituasjoner under veiledning.

Hva er administrativt ansattes oppfatninger av utfordringer og muligheter med praksis?

Vi ønsker å få frem synspunkter fra alle som er involvert i praksis: undervisere, studenter, ledere på ulike nivåer på universiteter og høyskoler, administrativt ansatte og praksisveiledere og praksisfeltet forøvrig. Studentenes og undervisernes stemmer er fanget opp gjennom spørreundersøkelser, mens ledere, administrativt ansatte og representanter fra praksisfeltet vil vi ha samtaler med frem mot våren 2019.

For denne samlingen er målet å få kunnskap om administratives rolle i organisering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av praksis i høyere utdanning. Vi ser den viktige rollen administrative har i dette. Formålet med samlingen er å få høre erfaringer og tanker fra et administrativt perspektiv, og samle inn kunnskap om hvordan praksis koordineres og gjennomføres på ulike institusjoner/studieprogrammer som har praksis som en del av studiet. Noen av spørsmålene vi gjerne vil diskutere med dere er:

- Former for praksis
- Læringsutbytte
- Utvelging og kvalitetssikring av praksissted
- Oppfølging av studenter som er i praksis
- Praksisveiledning – kvalitetssikring og utfordringer
- Kommunikasjon mellom student, institusjon og praksissted
- Gjensidig utbytte – flyt av kompetanse mellom praksissted og institusjon

Vi ønsker å lære mer om hvilke utfordringer administrativt ansatte ser ved kvalitetssikring og -utvikling av praksis, men også om ulike måter å møte slike utfordringer på. Vi håper derfor at deltakerne vil oppleve at samlingen bidrar til erfaringsutveksling og gir inspirasjon til videre arbeid.

Samlingen som vi nå inviterer til er den andre i sitt slag. Vi har hatt én for ulike institusjoner i Bergensområdet.

Praktisk informasjon om samlingen

Tid: 24. januar 2018, kl. 09.30-14.00

Sted: Bastøy, NOKUT, Drammensveien 288, 0283 Oslo

Det vil bli servert lunsj.

Du melder deg på via dette påmeldingskjemaet: <https://www.nokut.no/pamelding-samling-praksis-i-hu-2401>.

I påmeldingsskjemaet stiller vi også noen generelle bakgrunnsspørsmål om praksis ved ditt studieprogram/institutt, og ber om samtykke til opptak.

Frist for påmelding er 11. januar

Samlingen vil bli organisert som en gruppesamtale med opptil 16 deltakere. Det vil være deltakere fra flere ulike institusjoner og tilknyttet flere ulike fagretninger, for å dekke bredden av praksisordninger.

Databehandling

Innsamlet data vil bli behandlet konfidensielt. Etter å ha gjennomført tilsvarende samlinger flere andre steder i landet, vil vi oppsummere kunnskapen i én eller flere rapporter. Ingen av deltakerne, studieprogrammene eller institusjonene vil kunne bli identifisert i materialet vi publiserer. Vi ønsker å ta opptak av deler av samlingen, og vil be om samtykke til dette. Opptaket vil bli slettet innen en måned etter seminaret.

Informasjonen vi får av deltakerne i samlingene skal kun brukes til å opparbeide kompetanse om praksis og utvikling av kvalitetsindikatorer, og skal ikke brukes i forbindelse med tilsyn eller akkreditering.

Vennlig hilsen

*Eirin Kristiansen, Kjersti Stabell Wiggen og Ingvild Andersen Helseth
på vegne av prosjektgruppa*